гендерним вибором-2002 // Контекст. – 2002. – № 1 (13), січень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ucipr.kiev.ua/publications/politichni-partiii-pered-gendernim-viborom2002 (дата останнього відвідування – 13.02.2013). **13.** *Скорик М. М.* Просування гендерної рівності: Україна, 2001–2002 рр. // УНЦПД, 2004. **14.** Участь жінок у політиці та процесі прийняття рішень в Україні. Стратегії впливу. – К.: Український жіночий фонд, 2011. – 39 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.osce.org/uk/odihr/85975 (дата останнього відвідування – 13.02.2013, текст у форматі pdf). **15.** Цілі розвитку тисячоліття – Програма розвитку ООН в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.undp.org.ua/ua/millennium-development-goals (дата останнього відвідування – 13.02.2013). **16.** *Ярош О.* Чи є конституція України ресурсом розвитку паритетної демократії? / Оксана Ярош // «Ґендерна освіта – ресурс розвитку паритетної демократії». Зб. матер. міжнар. наук.-ракт. конфер., 27–29 квітня 2011 р. – Тернопіль, 2011. – С. 31–33. **17.** CPD – «Partnership For Development» Center [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.progen.md/ (дата останнього відвідування – 13.02.2013).

Олена Суслова

Чи можливий ґендерний трансенд до європейських цінностей або Чи має культурне насильство поживний ґрунт в Україні?

Аналізується анти-ґендерний рух в Україні шляхом застосування транссенд-методу, розробленого та розвинутого Йоганом Галтунгом.

The anti-gender movement in Ukraine is analyzed by using transcend approach, elaborated and developed by Johan Galtung.

В пошуках достатньої кількості причин для розбудови миру і справедливості людство пропонує на різних етапах різні підходи, починаючи від війн «в ім'я справедливості» з великою кількістю постраждалих і з тривалими періодами виходу до «примусів до миру» в сучасних його формах.

Трансенд-метод [5, с. 11–13], заснований і розвинутий Йоганом Галтунгом, дає практичні дороговкази в процесі медіації конфліктів з метою обопільного задоволення і процесом, і результатами. У короткій статті неможливо викласти весь метод, тому ми зупинимося на тому, що автор називає культурним насильством.

Практика насильства визначає його коріння в культурах, структурах, діючих особах і трансформованих конфліктах [5, с. 84–93]. Трансформація за допомогою мирних діалогів, на думку Галтунга [5, с. 94–103], є основним способом подолання насильства і розбудови сталого ненасильства-миру. Мирні діалоги мають занурюватися в коріння і причини, розглядаючи діагноз, прогноз і терапію разом [5, с. 104–113]. Інша важлива умова – уникати лінеарності, дотримуватися діалогу як щодо минулого, так і щодо майбутнього. Внаслідок такого непростого процесу відбувається, так звана, терапія минулого, яка дає відповідь на питання – що було зроблено погано і коли, що мало б бути зроблено. Лише після визначення діагнозу і прогнозу може здійснюватися терапія майбутнього. Трансформація конфлікту може відбуватися на всіх його рівнях – глобальному, соціальному, між- і внутрі-особистісному [5, с. 114–123]. Мирна трансформація також передбачає мирний контекст, який забезпечується мирною освітою і журналістикою, продовженням праці після насильства і готовністю знов відкривати мирні угоди [5, с. 124–133].

Філософія і практика ненасильства можуть зробити такі трансформації сталими. Ненасильство – це те, з чим більшість людей мають справу щодня. Згадаймо хоча б обстоювання своїх прав, намагання досягти певних цілей без насильства, не завдаючи шкоди іншим. Проте ненасильство – це не те саме, що пасивність, бездіяльність, скорення долі. Ненасильство в ідеалі має охоплювати думки, слова і дії.

Прояв ненасильства в словах: діалог зі сторонами конфлікту, уникання навішування ярликів «провини/гріха», пошук спільних коренів та майбутнього, спільна відповідальність, обережне з'ясування тривог, страхів, нереалізованих потреб тощо – ось неповний перелік можливих стратегій.

Ненасильство в діях: демонстрації, використання ЗМІ, зустрічі з метою переговорів. Інакше кажучи, м'які, звичайні політичні заходи.

Але є ще й екстраординарна політика рішучого ненасильства на зразок невійськової оборони від зовнішнього прямого насильства, ненасильницьких революцій проти внутрішнього структурного насильства – прямого насильства в «замороженій» формі.

Насильство породжує насильство. Отже, треба уникати насильства, щоб ще більше не ускладнити конфліктну ситуацію. Навіть якщо взаємний відхід від конфлікту часом може бути доброю ідеєю, самоствердження, в певних межах, є людською потребою. Ненасильство заповнює цю пустоту, принаймні, теоретично.

Насильство ушкоджує тіло, розум і душу. Виходячи з того, як діє насильство, ми можемо визначити принаймні три його типи [5, с. 74]:

– пряме насильство: свідомо націлене на завдання шкоди;

– культурне насильство: легітимізує два інші типи як справедливі;

– структурне насильство: неусвідомлене, звичне, до нього так чи інакше залучені всі.

У конфліктній ситуації ставлення визначається культурним насильством/миром, поведінка – прямим насильством/миром, а суперечності – структурним насильством/миром.

Культура в широкому розумінні – це ряд правил, засвоєних нами з дитинства, про добре і погане, вірне і невірне, істинне і хибне, святе й профановане, прекрасне й потворне тощо. Культура проявляє себе багатьма шляхами: у словах і діях, структурах та законах, в науках і мистецтвах. Потім ми оцінюємо, чи відповідають ці продукти вище названим стандартам. Проблема полягає в тому, що деякі культури трактують насильство і війну як добро, а деякі типи вбивства як справедливі і навіть священні (священні війни) чи прекрасні (естетика насильства/війни).

Зрозуміло, що такі «культури насильства» можуть бути використані для виправдання прямого чи структурного насильства. Отже, потрібні «культури миру», котрі визначають мир як добро, справедливість, священне та прекрасне, а насильство як погане, несправедливе, профановане та потворне.

Сьогодні зустрічаються непоодинокі випадки, коли культура насильства та культура миру поєднані у шизофренічній культурі, яка насильство проти особи трактує як погане, а ґендерне, расове, класове насильство та насильства проти націй та держав як достойне прославляння. Ця концепція

пояснює, яким чином насильство стає більш прийнятним. Люди звикли сприймати певні типи насильства як добро та справедливість чи навіть як священне і прекрасне. Надзвичайно важливим є те, як народи, держави, міжнародна спільнота виправдовують насильство. Ця концепція дозволяє тим, хто працює з конфліктами, перемістити увагу з поганих учасників, учасниць та структур на погані культури, проаналізувати чи навіть розвінчати «моделі леґітимації», як кажуть політологи. Проте не слід забувати і про «поганих» учасниць і учасників, а тим більше – про «погані» структури. Структури можуть бути насильницькими за означенням (як диктатура), а учасники й учасниці – ховатися за поганими культурами (приміром, за культурою мачизму). Отже, необхідно концентрувати увагу на всіх трьох складниках конфлікту, прагнучи покращити кожен з них.

Якщо аналізувати насильство культурних інститутів, то можна виділити два особливо небезпечні синдроми – ОСТ і ДМА* [5, с. 90–91]. Перший стосується емоцій, другий – когнітивних здібностей, образів. Отже:

Обраність:	«наша група є винятковою, обраною вищими силами (Богом, історією); ми маємо місію, з якою інші повинні рахуватись».
Слава:	складається з міфів про «золоте минуле» (часто дуже далеке) та «славне майбутнє», коли буде виконано місію, доручену «вищими силами».
Травма:	обраність викликає заздрість інших; отже, слава змішується з гіркотою тяжких ран, одержаних в ході виконання місії життя відповідно до приписів згори.
Дихотомія:	тенденція ділити світ на дві частини (наприклад, на захід та решту).
Маніхейство:	сприйняття однієї з цих двох частин лише позитивно, а іншої – негативно; боротьба, яка руйнує нас.
Армагеддон:	боротьба є непримиренною; вона ставить на меті тріумф добра чи зла; зміцнюючи свої позиції, ми утверджуємо добро, і ослаблюємо протилежну сторону, тобто зло.

Всі ці міфи виправдовують пряме насильство, обіцяючи славу в майбутньому, зцілення від травм минулого (чи помсту за них), покладаючись на підтримку вищих сил. «Жерці» забезпечують приписи, якими треба керуватися, та їх виконання.

Якщо у світі існує поділ на Я та Інших, тоді психологічні механізми репресії/проекції діють автоматично, переносячи наші власні погані нахили на Інших, а всі добрі поривання на себе, на Я. Синдроми ДМА готують грунт для ОСТ.

На рівні країни чи класу сума всіх цих синдромів дає патологічні результати, як показують приклади нацистської Німеччини, фашистської Італії, мілітаристської Японії, сталіністського СРСР та маоїстського Китаю. Ці шість симптомів дозволяють робити психограми певних суспільних груп.

Однак, варто зауважити, що може існувати і почуття обраності задля справи миру. Слава також може розумітися як Царство Миру, а травми – як мучеництво тих, що загинули за справу миру.

Синдроми ДМА адаптувати складніше. Вони призводять до серйозних розмежувань між силами миру та тими, хто орієнтовані на насильство, породжуючи стратегії непримиренної боротьби, а не діалогу і виявлення факторів насильства серед мирних сил та миру – серед схильних до насильства.

Як же це кореспондується з питаннями, поставленими на початку статті? Яке це має значення в розрізі міфів щодо питань ґендерної рівності, які останнім часом активно нав'язуються українському суспільству? Безпосереднє.

Розглянемо синдроми в розрізі намагань про-релігійних груп протистояти розвитку ґендерної політики з використанням їх власних матеріалів. Цитується мовою оригіналів і з дотриманням оригінальної лексики.

Обраність: «Дорогі батьки, тепер є час для мобілізації. Ви мусите виявити, якою є насправді воля українського народу» [2].

«Тому закликаємо всіх жінок матерів мобілізувати всі сили і засновувати необхідні громадські організації та комітети при навчальних закладах, щоб могли ефективно захищати самих себе і своїх дітей. Це на сьогодні єдина можливість вберегти своїх дітей і зупинити цю злочинну систему!

Не будьте байдужі! Сьогодні від нас залежить, яке майбутнє буде в наших дітей!» [3]

Слава: «В христианстве отношения между мужчиной и женщиной в супружестве являются Таинством, связующим супругов навечно. Речь идет о союзе между мужчиной и женщиной, которые обещают перед Богом, что вместе пронесут радости и беды до самой смерти. Можно написать целые книги о примерах бескорыстной любви и взаимной жертвенности супругов, о чистой любви родителей к детям, а также детей к родителям.

Женщины, мужья которых были алкоголиками, черпали силу в молитве и в Божьем Слове, терпеливо переносили все скорби от мужей, чтобы сохранить семью, и всю жизнь молились за них» [6, с. 39].

«Украинское общество со своей собственной историей, основанное на истинных христианских ценностях, не приемлет навязывания аморальных принципов погибающей европейской цивилизации. Мы не желаем нравственно умирать вместе с ними» [6, с. 44]!

Травма: «Гаряча лінія спонукає дітей доносити на вас, своїх батьків, і самі діти потім стають жертвами цієї піратської і злочинної системи» [2].

«Введення ювенальної юстиції ставить під загрозу незалежність сім'ї, її право самостійно вирішувати питання сімейного життя, право батьків визначати пріоритети у вихованні власних дітей» [3].

«Незабаром в Україні не буде ні хлопчиків, ні дівчаток, ні батьків, ні матерів, бо це нібито є застарілими ґендерними стереотипами і має відійти в минуле» [4].

«Исследуя гендерную теорию, нормальный человек чувствует, что теряет разум» [6, с. 16].

«Благодаря гендерному равенству и гендерным законам в обучении, у детей с 5-ти лет начинаются нарушения в психике…

Вот так "забава и забота"!» [6, с. 18]

«За иностранные деньги из наших женщин воспитывают феминисток и эгоисток, постоянно обдумывающих вопросы типа: "А не обидел ли он меня? А угадал ли он мои желания?". И найдется немало истеричных женщин, которые позвонят на "горячую линию", и там "специалисты помогут" им окончательно утвердиться в феминистических взглядах. Естественно, такие феминистки навсегда теряют возможность иметь нормальную семью и быть хорошей матерью» [6, с. 28].

Дихотомія: «К тому же в Европе вводится запрет на то, чтобы называть родителей "папа" и "мама", потому что это – пережиток "гендерных стереотипов", когда мужчина назывался мужчиной, а женщина – женщиной, мама – мамой, а папа – папой. О том, что в Украине также нужно ввести понятие "один из родителей", что позволит распространить формы реализа-

* Й. Галтунг – норвезький соціолог і математик. Англійською ці терміни пишуть як: CGT syndrome – Chosenness-Glory-Trauma; DMA syndrome – Dualism-Manicheism-Armageddon (*Прим. ред.*)

ции права на отцовство за пределы понятия “мать” и “отец”, говорилось на гендерной конференции в Харькове» [6, с. 4].

«Гендер – военная хитрость» [6, с. 40]?

Маніхейство: «История Европы – это история освобождения людей от ответственности перед совестью. Евросоюз узаконил право человека идти против совести» [6, с. 1].

Армагеддон: «Однако европейское сообщество своими правовыми актами за последние 50–70 лет утвердило в обществе явления, прямо ведущие европейскую цивилизацию к печальному исходу. Об этом свидетельствует катастрофическое уменьшение числа коренного населения Европы. Мировая история знает немало примеров, когда отступления от нравственных законов приводили цветущие цивилизации к неминуемой гибели» [6, с. 1].

«Все, что происходит в США и странах Евросоюза, строится именно на такой тактике. Поначалу противников гомосексуализма не наказывают, гомосексуалисты утверждают, что единственное, чего они хотят, – толерантности, равноправия. Но это – ложь. На самом деле они стремятся к политической власти. И не остановятся, пока не будут иметь полный контроль над правительством.

Дело, конечно, не в том, насколько сильны гомосексуалисты, а в том, какие силы стоят за ними. Совершенно ясно, что эти силы деструктивны по своей сути и добиваются своего не военной силой, а нравственным разложением, и гомосексуализм является для них только орудием. Соответственно, противостоять этим силам нужно нравственной твердостью без компромиссов…

Им не нужна демократия. Они претендуют на абсолютную власть с целью уничтожения любой оппозиции. Сначала лишают права голоса, а затем – в тюрьму. То, что мы видим в европейских странах, не что иное, как гей-диктатура или гомо-фашизм. Они будут использовать любую возможность, чтобы шаг за шагом брать все большую власть над обществом» [6, с. 41–42].

«Если вы госслужащий, приложите все усилия, чтобы саботировать внедрение принятых уже законов. Помните, ваша задача – служить народу верой и правдой, а не уничтожать его» [6, с. 43].

«Свобода от порока – это достойная альтернатива свободе порока. Если Украина, Россия и Беларусь противостанут триумфальному шествию содомии, наша позиция найдет отклик у огромного количества духовно неиспорченных западных людей. Не мы им, а они нам будут в этом вопросе завидовать, они на нас будут уповать и они будут находить в наших странах привлекательные черты для собственного общественного устройства» [6, с. 45].

Варто відзначити, що аналіз всіх текстів показує, що є певний дисбаланс між синдромами. Так, «травма» і «армагеддон» мають в текстах значно більше посилань, ніж, інші чотири синдроми – «обраність», «слава», «дихотомія» і «маніхейство».

Одним з припущень, чому так сталося, може бути те, що згадані чотири синдроми щодо тематики протидії утвердженню рівних прав і можливостей мають значно менше коріння в українській культурі. Більше того, глибока і тривала спорідненість з європейською культурою просто не може знайти живлення для дихотомії та маніхейства. А стародавня і зовсім нова слава з утвердження ґендерної рівності в широких верствах суспільства не може живити славу ненависті.

Слід віддати належне авторам анти-ґендерних текстів, вони свідомо чи несвідомо це враховують і переносять акценти на емоційність травматичних спогадів чи передбачень і картин кінця світу, якими зараз повниться інформаційний простір в цілому. Це робить значний вплив на свідомість людей, які тяжко переносять низку змін, переважно негативних. Небезпека такого сплаву в тому, що, торкаючись глибинних ціннісних коренів, він може поступово змінювати ціннісні орієнтації значної частини населення.

Як же можна протистояти таким впливам?

За допомогою тих же структурних підходів. Сповідуючи християнське мислення, пам’ятайте: відповідальність за трансформацію конфлікту повністю пов’язана з окремими особами та їх відповідальністю і рішеннями діяти для забезпечення принципів надії і миру, а не насильства. Адаптація синдромів в синдроми культури ненасильства може бути потужним інструментарієм, якщо його застосовувати злагоджено і послідовно.

Так, авторка запропонувала створити мережу чи коаліцію, яку можна назвати «Сімейне коло» чи «Сімейна рада» та просувати за її допомогою ідеї традиційних культурних цінностей, що мають тривалу історію застосування та розвитку – повага, толерантність до різноманітності, низький рівень ієрархічності тощо.

Спрямування просвітницької діяльності на емоційне сприйняття може також давати позитивний вплив та протистояти широкому розповсюдженню та сприйняттю цінностей, які далекі від ідеалів європейського співтовариства.

1. Ґендер і ювенальна юстиція в школах / [без автора]. – Комітет батьків України. – Листівка (архів автора). **2**. Заклик всім батькам України / [без автора]. – Листівка (архів автора). **3**. Листівка матері / [без автора]. – Всеукраїнський рух «Захист матерів і дітей». – Листівка (архів автора). **4**. СТОП Гендер!!! / [без автора]. – Листівка (архів автора). **5**. *Галтунг Й.* Трансформація конфлікту мирними засобами. Трансенд-метод / Йоган Галтунг. – К.: Бланк-Прес, 2000. – 157 с. **6**. Через гендерную политику к диктатуре гомосексуализма / [без автора]. – Всеукраинское родительское движение. – 56 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://rodkom.org/ftp/pub/Broshuri/Gender/cherez_gendernuu_politiku_k_diktature_gomosexualizma.pdf.

Тетяна Талько

Європейська співдружність у боротьбі з ґендерним насиллям: українська специфіка

Аналізується сучасний теоретичний та практичний підхід до вирішення проблем довкола ґендерного насилля в Україні у певному порівнянні з практикою та теорією вирішення цієї складної проблеми цивілізованими європейськими країнами

The modern theoretical and practical approach to the solution of the problem of violence in Ukraine in comparison with practice and theory of solution of this complicated problem by civilized countries are analyzed.

Одним із основних напрямків діяльності цивілізованих країн Європи останніх років є цілеспрямована боротьба із проявами ґендерного насилля як у сім’ях, так і в суспільствах конкретних країн в цілому. У відповідності до завдань, поставлених у програмному документі розвитку людства у XXI столітті «Цілях тисячоліття», одним із яких є подолання всіх форм ґендерної дискримінації та створення ґендерно збалансованих суспільств на теренах сучасної Європи,